

Elogi d'un savi antic

Ho vaig explicar ací mateix en el seu moment. Un dia d'hivern del 2003, a Alacant, on donava un curs concentrat de doctorat ("Els Borja i la cultura del Renaixement"), els estudiants em van transmetre

Joan Francesc Mira

la notícia de la mort del P. Miquel Batllori, i em van demanar que els parlara uns minuts sobre el gran home desaparegut. Era una cosa que ja no n'hi ha, els vaig dir, era un dels últims savis de la terra. Es van quedar una miqueta astorats: potser esperaven que els diguera que Miquel Batllori era un gran historiador, un erudit il·lustre. Però de grans historiadors encara en queden, els vaig dir, pocs però en queden. D'erudits, filòlegs, coneixedors profunds d'aquest o aquell període de la literatura, l'art o la cultura, també n'hi ha, i pareix que no s'acaben, lloat siga Déu. De savis, però, tinc la trista impressió que ja no en queda cap. Deu ser que s'ha acabat el seu temps, l'època històrica que començà amb el Renaixement i que potser ja arriba al seu final: els savis són, i tant se val si algun expert no hi està d'acord, un producte de la cultura moderna, que ve precisament del temps dels Borja, dels anys de Nicolau de Cusa, Pico della Mirandola, Lorenzo Valla, Copèrnic o Leonardo da Vinci. D'aquells que es definien com a filòlegs perquè pensaven en el sentit del llenguatge, o com a filòsofs perquè pensaven en el sentit dels homes i del món. I jo he tingut la gran fortuna d'haver conegut de prop (d'una manera o d'una altra, durant molt de temps o puntualment) alguns dels últims savis nostres, com eren Miquel Batllori o Joan Coromines, o l'arqueòleg Francesc Esteve o el geòleg Vicent Sos, o com era el filòleg Antoni Badia i Margarit, que els qui no érem amics de sempre o de la mateixa edat, sempre li vam dir Dr. Badia. Que era un gran filòleg, certament, però era sobretot un filòleg savi, un savi antic. I no estic al·ludint, ara, a la saviesa com a forma de vida, sagesse o beatitud, sinó com a integració dels coneixements humans, com a sapiència, com a expansió generosa del saber. El món de l'acadèmia, de la universitat, de qualsevol disciplina i de totes les ciències,

naturals humanes i divines, és ara camp exclusiu dels especialistes, ja no dels savis. On ja no pintem res els qui hem volgut saber un poquet d'algunes coses diverses, com ara la literatura grega, l'antropologia social i la teoria de la cultura.

On només compten, a tots els efectes, els qui pretenen saber moltíssim d'aquella mínima parcel·la que només els interessa a ells i a alguns col·legues.

És una evolució inevitable, almenys des del segle XVIII, i em sembla de primera: cal que molts sàpiguen molt sobre molt poc. Sobre tal partícula elemental, sobre tal comportament d'una molècula orgànica, sobre tal aspecte del comerç al segle XIII, sobre tal manuscrit de tal autor, o sobre la sintaxi aragonesa medieval. Perfecte: resignadament perfecte, què hi farem, això és la ciència, siga la biologia o la filologia. Allò que s'ha acabat, però, allò que sembla impossible, és que algú sàpiga molt sobre moltes coses. I això era el Dr. Badia i Margarit: un savi que sabia molt sobre moltes coses. Tant, i sobre tantes coses, que si algú repassa simplement la seua bibliografia –els seus llibres i treballs innombrables en els camps de la lingüística històrica, la teoria gramatical, la lingüística estructural i comparativa, la dialectologia o la sociolingüística– és quedarà fascinat i astorat davant dels aproximadament sis-cents títols. Des de la relació entre el romanç i el llatí (un article deliciós del que en podríem dir "sociolingüística medieval") fins a la llengua dels barcelonins, o els volums sòlids de gramàtica i de gramàtica històrica. El Dr. Badia devia ser l'últim filòleg que sabia tant, i sobre tantes coses, que ja ens semblarà per sempre inconcebible. A més de ser un mestre excepcional, mestre de mestres, que, a partir de la seua càtedra a Barcelona –que ocupà joveníssim, als vint-i-vuit anys– havia de retornar la dignitat i el crèdit universitari a la filologia catalana, i havia de salvar-ne la continuïtat acadèmica i el desenvolupament científic sota el franquisme. Sense ell, el desert de les dècades de postguerra, en aquest el camp extens de la nostra filologia seria un buit immens.

"I això era el Dr. Badia i Margarit: un savi que sabia molt sobre moltes coses. Tant, i sobre tantes coses, que si algú repassa simplement la seua bibliografia –els seus llibres i treballs innombrables en els camps de la lingüística històrica, la teoria gramatical, la lingüística estructural i comparativa, la dialectologia o la sociolingüística– és quedarà fascinat i astorat davant dels aproximadament sis-cents títols"